

ПЕРЕДВИБОРЧА ПРОГРАМА

кандидата на посаду директора

ДУ «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України»

Блюма Ярослава Борисовича

На сьогодні наука в Україні, як і вся наша держава, стикається з цілою низкою викликів різного масштабу: починаючи з глобальних викликів, обумовлених геополітичними зрушеннями останнього часу, до реформ в нашій країні внаслідок зміни зовнішньополітичного вектору розвитку та підписання Угоди про Асоціацію з ЄС та прийняття Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Саме цим визначаються особливості формування передвиборчої програми, особливо за умов, що кількість викликів невідомо зростатиме.

Але попри всі ці складнощі і обмеження вважаю, що основною рушійною силою майбутнього розвитку Інституту є динамічність його розвитку, мобільність і поєднання професійного досвіду старшого і ентузіазму молодшого поколінь науковців. За моїм твердим переконанням - це єдиний вірний шлях до майбутнього, яке неодмінно базуватиметься на тих елементах нового знання, яке ми покликані здобувати завдяки своїй повсякденній роботі.

Саме тому основним стрижнем моєї передвиборчої програми є репрезентація комплексного бачення цілей та напрямів розвитку нашого Інституту у сучасних умовах, а також системи заходів, спрямованих на їх забезпечення. Інститут харчової біотехнології та геноміки має зберігати позиції провідної науково-дослідної установи з клітинної біології, молекулярної генетики та біотехнології рослин в Україні, а також посилювати міжнародні зв'язки та конкурентоспроможність у європейському дослідницькому просторі. Звичайно, основою такого успішного функціонування установи має бути забезпечення державою мінімально необхідних правових, соціально-економічних та організаційних умов для подальшого формування та ефективного використання нашого наукового потенціалу, розвитку сучасної науково-дослідницької інфраструктури, впровадження оптимальних підходів для інтеграції науки з освітою і виробництвом, фінансування та матеріальне забезпечення фундаментальних досліджень та науково-технічних робіт. Одночасно, з практичної точки зору така траєкторія успішного росту на рівні управління Інститутом має бути

забезпечена за рахунок реалізації наступних заходів протягом наступних п'яти років.

1. Загальна стратегія розвитку та перспективні напрями наукової діяльності

Забезпечення умов для планомірного виконання Інститутом задач відповідно до Стратегічних напрямів розвитку НАН України, визначених Концепцією розвитку Національної академії наук України на 2014-2023 рр. Відповідно, для нашої установи загальна стратегія розвитку має базуватись на ефективній організації проведення наукових досліджень за основними напрямками наукової діяльності, передбачених Статутом Інституту, а саме:

- вивчення молекулярно-біологічних і клітинно-біологічних механізмів життєдіяльності рослинних клітин на основі розвитку структурної та функціональної геноміки і біоінформатики рослин, структурної біології та молекулярної генетики;
- розробка нових молекулярних біотехнологій та нанобіотехнологій рослин і прокаріотичних систем;
- розробка наукових засад ресурсозаощаджувальних технологій переробки сільськогосподарської сировини, одержання нових видів харчових продуктів та отримання біопалива з біомаси;
- розробка біотехнологій виробництва продуктів харчування, їх складових та біологічно активних компонентів, молекулярно-генетичних і біохімічних методів фітосанітарного, медико-біологічного контролю продовольчої сировини, харчових добавок, продуктів і кормів та наукових засад біобезпеки.

Найбільш перспективними напрямками фундаментальних досліджень мають бути дослідження, пов'язані з розвитком молекулярної генетики та клітинної біології рослин, структурної біоінформатики, молекулярної біотехнології та нанобіотехнологій.

Як прикладні напрямки, планується розвивати методи детекції генетично-модифікованих та геномно редагованих організмів, методи молекулярно-генетичної детекції найбільш шкочинних фітопатогенів, маркер-асоційовану селекцію сільськогосподарських рослин та широке

використання відновлювальних (рослинних) джерел біопалив і розвиток (біо)технологій їх переробки.

Метою такої інтеграції фундаментальних та прикладних розробок є намір стати Національним центром з біології рослин.

2. Основні напрями і заходи з удосконалення та розвитку діяльності Інституту

Для досягнення кінцевих цілей, анонсованих у попередньому розділі, всі зусилля з керівництва Інститутом будуть сконцентровані на вирішенні наступних завдань:

Оновлення організаційної структури наукових підрозділів за вищезазначеними пріоритетами, з особливою увагою до підтримки молодих вчених.

Підготовка кадрів вищої кваліфікації, акредитація програми доктора філософії, подальший розвиток спільних програм підготовки докторів філософії з провідними університетами.

Розширення співпраці з провідними університетами України з використанням можливостей Центру цільової підготовки НАН України та рамках прямих договорів про співпрацю.

Розвиток Національного центру з питань вивчення ГМО (згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2012 р. №761 р та Постанови Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. № 700) та національної референтної лабораторії детекції ГМО на його базі.

Встановлення нових та поглиблення вже встановлених міжнародних зв'язків з науковими установами, університетами (країни Європи, США, Китай, Японія та Австралія) та національними та міжнародними науковими товариствами відповідного профілю.

3. Особливі заходи для підтримки сильних сторін діяльності Інституту

Для ефективного отримання нових знань в галузі фундаментальної науки та повноцінних науково-технічних розробок Інституту необхідно забезпечити бюджетне та позабюджетне фінансування у обсязі, котрий дозволяв би не тільки підтримувати відповідний матеріально-технічний

рівень для виконання науково-дослідних робіт, зберігати і закріплювати основні наукові кадри, але і проводити постійне поновлення кадрів молодими науковими співробітниками. Поліпшення свого фінансового становища Інститут має вбачати як в отриманні достатнього бюджетного фінансування на конкурсній основі з боку НАН України, так і в активізації участі у конкурсах проєктів та програм Національного фонду досліджень України, Міністерства освіти і науки України та інших міністерств України, зарубіжних грантових організацій, а також у пошуку замовників (вітчизняних та зарубіжних) на виконання окремих науково-дослідних робіт за контрактами та госпдоговорами.

Потрібно підвищити рівень інформаційного забезпечення стосовно колективних та індивідуальних грантових програм для науковців з метою підтримання їх високого рівня кваліфікації та налагодження контактів з закордонними установами, особистих контактів з широким колом колег. Планується проведення постійної роботи з обдарованою молоддю (школярами, студентами та випускниками вищих учбових закладів) для поповнення установи молодими спеціалістами.

4. Розвиток Інфраструктури

Для повноцінної реалізації усіх запланованих заходів значна увага буде приділятися:

- Покращенню стану робочих приміщень установи та робочих місць науковців;
- Забезпеченню функціонування локальної (внутрішньої) комп'ютерної мережі та обчислювального кластеру в системі українського національного гріду (УНГ);
- Сприяння оновленню комп'ютерної техніки та її програмного забезпечення;
- Забезпечення можливостей роботи в режимі он-лайн (дистанційна робота) згідно норм законодавства України.

5. Аналіз можливих загроз щодо реалізації передбачених заходів з удосконалення та розвитку діяльності Установи та шляхи їх подолання

Слід враховувати, що повноцінна реалізація цієї програми залежить від врахування можливих внутрішніх і зовнішніх загроз, таких як:

- Можливе обмеження притоку молодих кадрів внаслідок неефективної державної політики їх фінансової підтримки, зокрема за умов невиконання Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» в частині фінансування науки;

- Фінансові обмеження оновлення та підтримання інфраструктури Інституту з боку держави, включаючи високотехнічне наукове обладнання;

- Невизначеність шляхів та заходів реалізації політики принципів реформування науково-технічної сфери в державі, що наразі продовжують обговорюватись.

Тому для подолання можливих загроз на рівні Інституту буде проводитись повсякденна робота:

- Над підвищенням професійного рівня фахівців інституту та покращення наукометричних показників їх наукової роботи;

- Шляхом інтенсифікації участі вчених Інституту у конкурсах наукових проєктів, перш за все Національного фонду досліджень України, конкурсного бюджетного фінансування НАН України та розширення участі у міжнародних проєктах.

Для подолання зовнішніх загроз буду намагатись також сприяти на рівні Академії та відповідних державних органів:

- Збільшенню базового бюджетного фінансування незалежно від конкурсного фінансування;

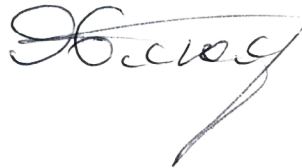
- Підвищенню базових окладів наукових співробітників;

- Оновленню матеріально-технічної бази;

- Покриттю видавничих витрат (публікація статей у журналах відкритого доступу, редагування англійської мови) у рейтингових виданнях;

- Перегляду програм реформування академічного сектору науки з реальним врахуванням тенденцій цього процесу в країнах Європи, враховуючи особливості німецько-французької та англо-саксонської моделей організації освіти та науки.

Важливим є також необхідність приділення першочергової уваги розвитку міждисциплінарних досліджень, які спираються на наукові підходи, характерні не лише для різних галузей біології, але й інших наукових дисциплін. Вважаю, що в ДУ «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» є достатньо напрацювань та відповідний науковий потенціал для подальшого розвитку за стандартами, які відповідатимуть потребам держави та запитам суспільства. Ефективна реалізація такого потенціалу, забезпечення професійного зростання наукового колективу та реалізація стратегічних завдань цієї програми і стануть стрижнем діяльності дирекції на наступні п'ять років, а основними принципами їх реалізації мають стати креативність та оперативність дій, колегіальність рішень, прозорість та підтримка високих професійних стандартів наукової діяльності.

Академік НАН України Я.Б.Блюм

Програма підготовлена 12.03.2020 р.

Доповнення та уточнення внесені 02.09.2020 р.